

גאוגרפיה – אדם וסביבה

פרק א' - הגאוגרפיה של ארץ ישראל

הערה: הנושאים המסומנים במדגיש בצהוב הם נושאים שאין צורך להעמיק בהם לקראת

בחינת הבגרות במועד קיץ תשע"ט

(במדגיש צהוב בעמודת ההערות – נושאים שחשוב לכלול בהוראה)

הנושא בתכנית הלימודים	פרקי הלימוד	חלק רלוונטי בשאלון בבחינת הבגרות	הערות
נושא 1 מיקומה של ארץ ישראל במרחב – ייחוד נופי ואקלימי והשפעתו על האדם	א. מגוון צורות נוף בארץ קטנה 1. המבנה הטופוגרפי של הארץ 2. התפתחות הנוף בארץ ישראל: מפגש בין מסיב לקימוט. 3. תהליכים גיאומורפולוגיים בעיצוב נופי הארץ 4. תהליכים בעיצוב נופים ייחודיים	ב	כולל הכרות עם המפה הפיזית ויחידות הנוף של ארץ ישראל
	ב. מפגש בין אקלים ים תיכוני לאקלים מדברי		
	ג. התמודדות האדם עם תנאים פיזיים - התמודדות האדם עם תהליכי הרס בחופי הים התיכון - ישראל נמצאת באזור מועד לרעידת אדמה - תופעות באזור ים המלח בעקבות הפעילות האינטנסיבית של האדם באזור - דרכי התמודדות האדם עם תנאים פיזיים קיצוניים בנגב, בערבה ובבקעת הירדן	ב	ללא בנייה תואמת אקלים ייעור הנגב - לימנים
	ד. מגוון ביולוגי בישראל		
נושא 2 גבולות מדינת ישראל	א. מיקומה הגיאופוליטי של ארץ ישראל והשלכותיו ב. גבולות ארץ ישראל וגבולות מדינת ישראל - גישות שונות לתיחום הארץ - גישות לקביעת גבולות הקבע של מדינת ישראל - שינויים בתוואי הגבולות	א	

מדינת ישראל

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

		ג. היעדר גבול מדיני מוסכם בין ישראל לכמה משכנותיה והשלכותיו	
	א	א. מאפיינים דמוגרפיים, חברתיים וכלכליים של אוכלוסיית מדינת ישראל	נושא 3
	ב	ב. עיצוב המרחב היישובי בישראל והגורמים המשפיעים על העיצוב 1. מפת ההתיישבות בארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 2. צורות יישוב חדשות בארץ ישראל - עלייה ראשונה- מושבה - עלייה שנייה – הקיבוץ - עלייה שלישית – מושב העובדים - עלייה רביעית וחמישית – התפתחות מואצת של העיר העברית - עלייה שישית בעשור הראשון למדינה – מושבי עולים ועיירות פיתוח - ההתיישבות בשנות ה-70 ואילך 3. היוזמה הלאומית והיוזמה הפרטית בעיצוב מפת ההתיישבות. 4. האסטרטגיה ההתיישבותית לפני הקמת המדינה 5. עקרונות מרכזיים בתכנון ובעיצוב מפת ההתיישבות בארץ לאחר הקמת המדינה - מדיניות פיזור האוכלוסייה בשנות ה-50 - מאפיינים דמוגרפיים, חברתיים, כלכליים וביטחוניים לאחר מלחמת ששת הימים - מניעים להקמת היישובים הקהילתיים והמצפים בגליל ותפרוסתם - התפרוסת המרחבית של אוכלוסיית העולים מברית המועצות לשעבר בהשוואה לתפרוסת האוכלוסייה הותיקה בישראל	תמורות באוכלוסיית ישראל, בתפרוסת האוכלוסייה ובמפת ההתיישבות

	ב	ג. תהליכי שינוי במרחב הכפרי ובמרחב העירוני 1. תמורות ביישוב החקלאי- השיתופי 2. עיור המושבות 3. ערים חדשות ומתוכננות 4. ערים מעורבות אוכלוסייה (יהודית וערבית) 5. התפתחות ערי מטרופולין בישראל 6. ירושלים – בירת ישראל	
	ב	ד. תמורות ביישובים הערביים, הדרוזים והבדווים 1. גורמי מיקום היסטוריים 2. תמורות בדגם היישובים הערביים במעבר מתקופת טרום- המדינה אל תקופת המדינה - גורמי מיקום ותפרוסת של ערים ערביות ודרוזיות 3. שינויים במבנה הכפר ובתפקודו 4. מגמות בהתפתחות העיר הערבית והדרוזית - ההשלכות של תפרוסת האוכלוסייה הערבית, הבדווית והדרוזית על הכלכלה והחברה בעיר, על דגם העיר ועל היישובים שבשוליה - מצוקת הקרקע כמכשול להתרחבות וכגורם להגירת תושבים לערים מעורבות - דרכי התמודדות ביישובים העירוניים והכפריים עם סוגיות איכות הסביבה 5. תמורות ביישוב הבדוי – מנוודות ליישובי קבע	
	א	ה. גלעין מול שוליים (ליבה מול פריפריה) – אי שוויון מרחבי, דמוגרפי וכלכלי	
	א	א. שינויים במבנה הבסיס הכלכלי של ישראל	נושא 4 תמורות בכלכלת ישראל
		ב. תמורות במרכיבי ענף החקלאות ובמאפייניו	
	א	ג. תמורות בענפי התעשייה ובמיקום מפעלים	
		ד. תמורות בענפי השירותים, המסחר והתיירות 1. תמורות מבניות בענף השירותים 2. תמורות בנוף העירוני – המסחרי והעסקי 3. תמורות בענף התיירות	

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

	א	ה. השתלבות המשק הישראלי בכלכלה הגלובלית	
	א	א. משאבי טבע מוגבלים: מקורות מים ומקורות אנרגיה 1. תפרוסת מקורות המים העיליים והתת-קרקעיים בישראל 2. תמורות בצריכת המים, במאזנם ובאיכותם 3. התמודדות עם בעיות משק המים 4. מדיניות ניהול משק האנרגיה	נושא 5 משאבים ותשתיות היצע מוגבל וביקוש גדול
	ב	ב. תכנון וניהול מערך התחבורה בהלימה לצרכים משתנים	
	א+ב	א. מפגעים סביבתיים ופגיעה בסובב הטבעי 1. זיהום גופי מים וסביבתם 2. זיהום אוויר וקרקע 3. מפגעי קרינה 4. פגיעה בסובב הטבעי	נושא 6 איכות הסביבה ופיתוח בר-קיימא בישראל
	א+ב	ב. הגורמים לפגיעה בסביבה	
	א+ב	ג. פיתוח בר-קיימא – מחזון למציאות	

מאמרים שיש לכלול בלמידה ב"גאוגרפיה של ארץ ישראל" לקראת מועד קיץ תשע"ט יפורסמו באתר המפמ"ר.